

Samhällsutvecklingskontoret
Johanna Thomsen, 0340-885 07

Yttrande över remiss av Boverkets rapport – Uppdrag att främja en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn (2024:25)

Övergripande synpunkter

Varbergs kommun välkomnar Boverkets rapport och ser positivt på att den lyfter bygg- och fastighetssektorns centrala roll i omställningen till en cirkulär ekonomi. Rapporten omfattar flera viktiga utvecklingsområden och innehåller konkreta förslag som, rätt utformade och genomförda, kan bidra till minskat avfall, ökat återbruk och en effektivare användning av resurser.

Samtidigt vill kommunen betona att förslagen i högre grad behöver utformas med hänsyn till lokala och regionala förutsättningar. Kommunerna har en nyckelroll som planmyndigheter, fastighetsägare och upphandlare, men har olika kapacitet att agera. Det är därför avgörande att åtgärderna kompletteras med tydligt stöd, vägledning och samverkansformer som kan tillämpas i praktiken.

Synpunkter per rubrik

Avsnitt 1 – Hur cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn fungerar idag

Varbergs kommun instämmer i rapportens beskrivning av nuläget: återbruk och återvinning förekommer fortfarande i begränsad omfattning, och nybyggnation dominerar sektorn. Det finns fortfarande ekonomiska och regelmässiga incitament som främjar användningen av jungfruliga material framför återbruk.

Kommunen vill betona vikten av att rivningsplaner inom bygglovsprocessen efterlevs, och att återbrukade byggnadsdelar dokumenteras och hanteras professionellt. En viktig framgångsfaktor för cirkularitet är långsiktig förvaltning och underhåll av byggnader – vilket kräver både kompetens och

POSTADRESS	BESÖKSADRESS	TELEFON	ORGANISATIONSNUMMER	E-POSTADRESS
Varbergs kommun	Engelbrektsgatan 15, Östra Vallgatan 12 (hiss)	0340-880 00	212000-1249	ks@varberg.se
432 80 Varberg	432 80 Varberg	TELEFAX		WEBBPLATS www.varberg.se

styrmedel. Att byggnader har flexibel planlösning och god byggnadsvård främjar möjligheten till framtida återbruk och förlängd livslängd.

Avsnitt 2 – Förslag för en mer cirkulär bygg- och fastighetssektor

Förslag 1a-1c – Information, vägledning och metoder

Varbergs kommun tillstyrker behovet av en bred och samordnad satsning på vägledning, information och praktiskt stöd till kommunerna, i linje med *förslag 1a och 1c*. För att kommunerna ska kunna bidra aktivt i omställningen till en cirkulär byggsektor krävs att följande finns på plats:

- Nationella mallar, checklistor och goda exempel på hur cirkulärt byggande kan tillämpas, särskilt inom ramen för plan- och bygglagen (PBL) och lagen om offentlig upphandling (LOU).
- Vägledning om hur cirkulära mål och krav kan vävas in i planbesked, detaljplaner och bygglovsprocesser.
- Praktiska verktyg för att väga in cirkulära principer vid upphandling och i kommunens egen byggverksamhet – till exempel kopplat till återbruk, livscykelanalys och klimatpåverkan.
- Anpassat stöd för mindre och medelstora kommuner, där resurser och specialistkompetens ofta är begränsade.

Dessa åtgärder är avgörande för att skapa likvärdiga förutsättningar i hela landet. Utan ett tydligt och praktiskt genomförandestöd finns en risk att utvecklingen blir ojämn och att mindre kommuner halkar efter i omställningen.

Förslag 2 – Utveckling av klimatdeklarationer

Varbergs kommun tillstyrker att klimatdeklarationer ska utvidgas till att omfatta även ombyggnad, tillbyggnad och i vissa fall rivning. Det är en viktig utveckling för att synliggöra klimatpåverkan även i det befintliga byggnadsbeståndet och för att stimulera återbruk och varsam ombyggnad. För att deklarationerna ska bli ett användbart verktyg i praktiken, särskilt för kommuner, krävs dock att metodiken är anpassad till projektens omfattning och resurstillgång. Kommunala byggprojekt innefattar ofta mindre ombyggnader och upprustningar där fullständiga livscykelanalyser inte är rimliga. Därför bör systemet erbjuda förenklade tillvägagångssätt, till exempel genom schablonvärden, bilddokumentation eller bedömningar från sakkunnig.

Vidare anser kommunen att klimatdeklarationerna bör tydligt synliggöra klimatnyttan med återbruk och bevarande av befintliga byggdelar, i jämförelse med rivning och nyproduktion. Det bör vara möjligt att redovisa

och värdera den klimatbesparing som uppstår genom att exempelvis återanvända fönster, dörrar eller stommar. Detta skulle öka incitamenten för att bevara resurser och uppmuntra till ett mer cirkulärt angreppssätt.

Slutligen efterfrågar Varbergs kommun vägledning särskilt riktad till offentliga byggherrar och fastighetsförvaltare. För att klimatdeklarationer ska kunna tillämpas systematiskt inom den kommunala byggverksamheten behöver de kopplas till tidiga skeden i planerings- och upphandlingsprocesser. Stöd bör utvecklas för att integrera klimatpåverkan redan i program- och projekteringsstadiet. På så vis kan klimatdeklarationerna gå från att vara en kontrollfunktion i efterhand till att bli ett strategiskt verktyg för styrning mot mer hållbara val av material och byggnadsmetoder.

Förslag 3 – Digitalisering

Varbergs kommun instämmer i att digitalisering är avgörande för spårbarhet, effektiv materialhantering och återbruk. För att förslag 3 ska bli verkningsfullt måste digitala lösningar stödja kommunernas olika roller i samhällsbyggandet och utformas som öppna, standardiserade plattformar – inte som statligt styrda verktyg.

Systemen bör fungera med befintliga kommunala processer och möjliggöra smidiga informationsflöden mellan detaljplan, bygglov och resurshushållningsplan. För mindre kommuner med begränsade resurser är det särskilt viktigt att lösningarna är lättanvända, kostnadseffektiva och stöds av tydlig vägledning och utbildningsinsatser.

För att alla kommuner ska kunna bidra till utvecklingen av digital infrastruktur behöver staten säkerställa rätt förutsättningar, både tekniskt och organisatoriskt.

Förslag 4 – Resurshushållningsplan

Varbergs kommun tillstyrker införandet av en särskild resurshushållningsplan enligt Boverkets förslag. Kommunen anser att en sådan plan är ett nödvändigt verktyg för att skapa tydligare och mer effektiva förutsättningar för återbruk, återvinning och avfallshantering inom bygg- och rivningsverksamhet.

Kommunen betonar att resurshushållningsplanen bör:

- innehålla krav på hur återbruk och materialåtervinning ska planeras, dokumenteras och redovisas,

- säkerställa en systematisk hantering och uppföljning av materialflöden, särskilt av byggprodukter med högt återanvändnings- eller återvinningsvärde.

Avsnitt 3 – Hur ett cirkulärt byggande kan främjas

Varbergs kommun instämmer i Boverkets bedömning att cirkulärt byggande främjas genom tidig analys, medveten planering och ändrade arbetssätt. Kommunen vill särskilt lyfta vikten av att staten stärker den kommunala rollen som beställare genom att:

- uppmuntra och stödja tidig planering som främjar bevarande och omställning av befintliga byggnader,
- sätta tydliga riktlinjer för att integrera cirkulära principer i detaljplanering, exempelvis genom att möjliggöra flexibla användningar och lång livslängd i byggnaders utformning,
- införa krav på återbruk och resurshushållning i markanvisningar och exploateringsavtal, där det är möjligt.

För att uppnå verklig effekt krävs också ökad kunskap i hela värdekedjan samt stödjande styrmedel som stärker cirkulära lösningar i praktiken.

Avsnitt 4 – Kan PBL vara ett verktyg för cirkularitet?

Plan- och bygglagen är ett viktigt verktyg för att främja cirkulär ekonomi genom planering som minskar nyexploatering och styr mot återbruk och förtätning. För att PBL ska bli ett verkligt stöd i omställningen krävs vissa förändringar.

Det bör utredas hur cirkulära principer kan förtydligas i lagstiftningen. Kommunernas möjligheter att ställa krav på återbruk och materialval begränsas inte bara av regelverk, utan också av brist på resurser och kunskap. En tydligare koppling till miljöbalken och bättre vägledning kring planbestämmelser skulle ge ett starkare stöd i detta arbete.

Cirkularitet bör genomsyra hela plan- och byggprocessen – från översiktsplan till bygglov och tillsyn. Det kräver intern samverkan, kompetensutveckling och stöd, särskilt i mindre kommuner.

Staten bör också stödja pilotprojekt som utvecklar cirkulära planeringsprinciper, till exempel genom att etablera återbrukslager, utveckla flexibla byggsystem eller ställa krav på demonterbarhet i olika skeden.

Avslutande kommentar

För att Boverkets förslag ska få verklig effekt krävs att:

- Kommunerna får ett tydligt mandat, praktisk vägledning och långsiktigt ekonomiskt stöd.
- Offentliga beställare, särskilt kommuner, ges verktyg för att ställa relevanta och genomförbara krav i upphandlingar.
- Staten intar en möjliggörande och samordnande roll, snarare än en detaljstyrande.

Varbergs kommun är i huvudsak positiv till förslagen och ser fram emot ett fortsatt arbete för att stärka cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn. För att omställningen ska lyckas krävs samverkan mellan stat, kommun och näringsliv – och att kommunerna ges förutsättningar att agera kraftfullt, samordnat och med långsiktighet.

Varbergs kommun

Ann-Charlotte Stenkil
Kommunstyrelsens ordförande